

The Role of Health in Security and Sustainable National Development Section 4: Social Health and Its Relation to Sustainable National Security

Seyyed Yahya Safavi^{1*}, Mohammad Ali Mohageghi²

¹ Professor in Political Geography, Imam Hossein University, Tehran, Iran

² Professor, Cancer Research Center, Cancer Institute, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Received: 22 February 2021 Accepted: 17 April 2021

Abstract

Background and Aim: Social health is one of the dimensions of health. One of the intrinsic duties of the health system is to provide the necessary basis for improving the quality of life of individuals and developing social health indexes. This issue causes social security feeling that is necessary for sustainable national security. The aim of the current study is to explain the relationship between social health and sustainable national security.

Methods: A library study was performed by reviewing scientific documents using the study keywords.

Results: "Lack of poverty"; "lack of violence"; "controlled population growth"; "judicial justice (equality before the law)"; "human rights"; "free public education"; "public access to health services"; "security"; "freedom of opinion"; "feeling satisfied with life"; "insurance coverage"; "equitable distribution of income"; "employment and lack of unemployment"; "ethnic-racial and regional nondiscrimination"; "democracy" and "government legitimacy and democratic oversight of government" are components of social health.

Conclusion: The relation between social health with national security and social security is similar to the relation between blood circulation in the heart. Social health is related to social security and, consequently, national security and its sustainability. Sustainable security is culturally centered social security. This concept's definitive requirement is social security, which is rooted in social health.

Keywords: Security, Social Security, National Security, Health, Social Health.

* Corresponding Author: Seyyed Yahya Safavi

Address: Imam Hossein University, Tehran, Iran.

E-mail: yahyasafavi@gmail.com

نقش سلامت در امنیت و توسعه پایدار ملی بخش چهارم: سلامت اجتماعی و نسبت آن با امنیت پایدار ملی

سیدیحیی صفوی^{۱*}، محمدعلی محقی^۲

^۱ استاد جغرافیای سیاسی، دانشگاه امام حسین (ع)، تهران، ایران

^۲ استاد انستیتو کانسر، مرکز تحقیقات سرطان، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۱۲/۴ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۱/۲۸

چکیده

زمینه و هدف: سلامت اجتماعی یکی از ابعاد سلامت است. از وظایف ذاتی نظام سلامت ایجاد بسترهای لازم برای ارتقای کیفیت زندگی آحاد مردم و توسعه شاخص‌های سلامت اجتماعی است. این امر به نوبت خود موجب احساس امنیت اجتماعی است که لازمه امنیت پایدار ملی است. هدف مطالعه حاضر تبیین رابطه سلامت اجتماعی با امنیت پایدار ملی می‌باشد.

روش‌ها: مطالعه کتابخانه‌ای با بررسی اسناد و مدارک علمی در کلیدواژه‌های مطالعه انجام شد.

یافته‌ها: سلامت اجتماعی از ابعاد سلامت همه جانبه و هماهنگ با سایر ابعاد فیزیکی، روانی و معنوی سلامت، در امنیت و توسعه پایدار جامعه تأثیر گذار است. "فقدان فقر"، "فقدان خشونت"، "رشد کنترل شده جمعیت"، "عدالت قضایی (برابری در پیشگاه قانون)"، "حقوق بشر"، "آموزش همگانی رایگان"، "دسترسی همگانی به خدمات سلامت"، "امنیت"، "آزادی عقیده"، "احساس رضایت از زندگی"، "پوشش بیمه"، "توزیع عادلانه درآمد"، "اشتغال و فقدان بیکاری"، "عدم تبعیض قومی-نژادی و منطقه‌ای"، "مردم سالاری" و "مشروعیت دولت و نظارت مردم سالارانه بر حکومت" از مؤلفه‌های سلامت اجتماعی هستند. رضایتمندی، تعلقات اجتماعی، همبستگی و وفاق فرهنگی، اجتماعی، قانونگرایی و روحیه همکاری مردم با یکدیگر و با حکومت از شاخص‌های اصلی امنیت اجتماعی شده فرهنگ محور است.

نتیجه‌گیری: نسبت سلامت اجتماعی با امنیت ملی و امنیت اجتماعی، نسبت گردش خون در قلب است. سلامت اجتماعی با امنیت اجتماعی و به تبعیت از آن، امنیت ملی و پایداری آن مرتبط است. امنیت پایدار، امنیت اجتماعی شده فرهنگ محور است. با این مفهوم لازمه قطعی آن امنیت اجتماعی است که ریشه در سلامت اجتماعی دارد.

کلیدواژه‌ها: امنیت، امنیت اجتماعی، امنیت ملی، سلامت، سلامت اجتماعی.

* نویسنده مسئول: سید یحیی صفوی

آدرس: دانشگاه امام حسین (ع)، تهران، ایران.

ایمیل: yahyasafavi@gmail.com

مقدمه

سلامت اجتماعی از ابعاد سلامت همه‌جانبه و هماهنگ با سایر ابعاد فیزیکی، روانی، و معنوی سلامت، در امنیت و توسعه پایدار جامعه، تأثیرگذار است. سلامت اجتماعی نقش مهمی در کنترل آسیب‌ها و ناهنجاری‌ها و برقراری امنیت اجتماعی، در بر دارد. رضایت از زندگی، نگرش مثبت به زندگی، لذت بردن از زندگی، داشتن انگیزه و روحیه شاد، و عمل به رفتارهای دینی و اخلاقی، از مؤلفه‌های مفهومی سلامت اجتماعی هستند. زندگی سالم اجتماعی، محصول تعامل اجتماعی بین "انتخاب‌ها و رفتار فردی" و "محیط اجتماعی و اقتصادی احاطه‌کننده افراد" است. سلامت اجتماعی بخشی از سلامت فرد است که در عرصه اجتماع به ظهور می‌رسد. زمانی شخص را واجد سلامت اجتماعی می‌شماریم که بتواند فعالیت‌ها و نقش‌های اجتماعی خود را در حد متعارف بروز و ظهور دهد و با جامعه و هنجارهای اجتماعی احساس پیوند و اتصال کند. سلامت اجتماعی یک سرمایه ارزشمند حیاتی و از مهمترین عوامل پیشرفت و شکوفایی استعداد و خلاقیت افراد در جامعه می‌باشد. در مطالعه ادیسی و همکاران دو متغیر احساس امنیت اجتماعی و رضایت از زندگی نقش پررنگ‌تری را در ارتقای سلامت اجتماعی ایفا می‌کنند (۱).

از اثرات سلامت اجتماعی بر جامعه، احساس امنیت اجتماعی است. امنیت نیازی اساسی و همگانی است که با داشتن ابعاد اجتماعی و فرهنگی، اهمیت و ضرورتی انکارناپذیر در زندگی اجتماعی دارد و همه افراد بعد از رفع نیازهای زیستی، به آن نیاز مبرم دارند. افراد برخوردار از سلامت اجتماعی، با موفقیت بیشتری می‌توانند با مشکلات ناشی از ایفای نقش‌های اصلی اجتماعی کنار بیایند (۲). امنیت اجتماعی به معنی حفظ سیستم اجتماعی است؛ به گونه‌ای که اجتماع، خانواده و فرد در مقابل تهدیدها و ناهنجاری‌های اقتصادی و اجتماعی یا شخصی، ایمن و از سلامت زندگی خود اطمینان داشته باشند (۳).

غفلت از این بعد سلامت، غفلت از امنیت اجتماعی و به تبع آن نوعی تهدید برای امنیت ملی بشمار خواهد رفت. در این بخش از مطالعه، رابطه بین سلامت اجتماعی و امنیت پایدار ملی، بررسی و تحلیل شده است.

ادبیات نظری

سلامت اجتماعی

سلامت اجتماعی از اساسی‌ترین معیارهای رفاه اجتماعی و در ارتقای کیفیت زندگی جامعه مؤثر بوده و خوب نگرستن به زندگی و حیات جمعی را برای فرد فراهم می‌کند. متغیرهای رضایت از زندگی، نشاط اجتماعی و کیفیت زندگی، تأثیر مستقیمی بر آن دارند (۳). سلامت اجتماعی با روابط بین فرد با دیگران و جامعه ارتباط دارد. به عبارتی دقیق‌تر سلامت اجتماعی مترادف با جامعه سالم است، که در آن برای همه افراد فرصت برابر برای دسترسی

به کالاها و خدماتی که برای کارکرد تام و تمام یک شهروند ضروری است، وجود داشته باشد. در مفهوم سلامت اجتماعی، نقش عوامل اجتماعی سلامت (Social Determinants of Health: SDH)، به‌طور فزاینده‌ای مورد تأکید است در این ارتباط مفاهیمی چون حمایت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، یا مفهوم جامع‌تر، سرمایه اجتماعی (Social capital)، برای سلامت اجتماعی طرح می‌شوند (۴). در تحقیقات انجام گرفته در ایران، ابعاد سلامت اجتماعی عبارتند از "فقدان فقر"، "فقدان خشونت"، "رشد کنترل شده جمعیت"، "عدالت قضایی (برابری در پیشگاه قانون)"، "حقوق بشر"، "آموزش همگانی رایگان"، "دسترسی همگانی به خدمات سلامت"، "امنیت"، "آزادی عقیده"، "احساس رضایت از زندگی"، "پوشش بیمه"، "توزیع عادلانه درآمد"، "اشتغال و فقدان بیکاری"، "عدم تبعیض قومی-نژادی و منطقه‌ای"، "مردم سالاری"، "مشروعیت دولت و نظارت مردم سالارانه بر حکومت" (۵).

شاخص کیفیت زندگی

از شاخص‌های سلامت اجتماعی و ناظر بر مؤلفه‌هایی نظیر "قدرت خرید"، "ایمنی"، "مراقبت‌های سلامتی"، "هزینه زندگی"، "نسبت قیمت ملک به درآمد"، "زمان رفت و آمد"، "شاخص آلودگی"، "شاخص آب و هوا"، است. شاخص کیفیت زندگی به‌طور سالیانه و در محاسبه با سایر کشورها مورد اندازه‌گیری قرار می‌گیرد. شاخص کیفیت زندگی به‌عنوان ترکیبی از چند متغیر متفاوت اقتصادی، اجتماعی، بهداشتی و شرایط محیطی در نظر گرفته می‌شود که غالباً از طرق گوناگونی بر توسعه انسانی و اجتماعی در سطح فردی و جامعه اثر می‌گذارد. از این رو این شاخص می‌تواند به عنوان ابزاری نیرومند در برنامه‌ریزی‌های توسعه‌ای در یک جامعه بکار گرفته شود (۶).

شاخص پیشرفت اجتماعی

این شاخص مقیاسی برای اندازه‌گیری رفاه اجتماعی است. این شاخص نشان می‌دهد که کشورها با سطوح تولید ناخالص داخلی مشابه، می‌توانند سطوح بسیار متفاوتی از پیشرفت اجتماعی داشته باشند (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی معاونت رفاه اجتماعی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی ۱۳۹۴). سه بعد اصلی این شاخص عبارتند از (۷):

- رفع نیازهای اساسی
 - اصول و مبانی رفاه
 - دسترسی به فرصت‌ها
- برای سنجش این ابعاد اصلی شاخص پیشرفت اجتماعی از مؤلفه‌های زیر استفاده می‌شود:
- میزان رفع نیازهای اولیه نظیر "مراقبت‌های بهداشتی"، "وضعیت تغذیه"، "دسترسی به آب سالم"، "دسترسی به پناهگاه و مسکن و امنیت شخصی"
 - دسترسی به مبانی بهزیستی نظیر "دانش عمومی"، "دسترسی

اندازه‌گیری رفاه، ایجاد کرده است. این شاخص، رفاه ملی را شامل ثروت و سعادت در نظر می‌گیرد. این شاخص به جز تولید ناخالص داخلی، عوامل دیگری مانند سرمایه اجتماعی، سلامتی، آزادی سیاسی و کیفیت کلی زندگی را نیز در نظر می‌گیرد و معتقد است که مرفه‌ترین ملت‌ها در جهان، کشورهایی هستند که شهروندانی آزاد، شاد و سالم دارند (۱۰). رتبه‌بندی وضعیت رفاه در کشورها بر اساس مقایسه وضعیت آن‌ها در حوزه‌های "ایمنی و امنیت"، "آزادی شخصی"، "حکمرانی"، "سرمایه اجتماعی"، "محیط سرمایه‌گذاری"، "شرایط کسب و کار"، "دسترسی به بازار و زیرساخت"، "کیفیت اقتصادی"، "شرایط زندگی کردن"، "سلامتی"، "آموزش" و "محیط طبیعی" انجام می‌گیرد.

امنیت اجتماعی

امنیت از نیازهای اساسی جوامع انسانی است. امنیت اجتماعی به مفهوم توانایی یک جامعه برای حفظ خصوصیات اساسی خود در برابر تحولات و تهدیدات بالقوه یا بالفعل است (۱۱). امنیت اجتماعی به‌عنوان یکی از حساس‌ترین و مهمترین نوع امنیت، از عناصر اساسی حیات انسان‌هاست و کلیت جامعه را مد نظر دارد که در قالب گروه‌های مختلف اجتماعی خودنمایی می‌کنند (۱۲). امنیت یکی از نیازهای اولیه، بنیادین و فطری انسان است. انسان موجودی فرهنگی و اجتماعی است و به همین دلیل در پی امنیت اجتماعی فرهنگ محور است، که امنیتی پایدار، فراگیر و مطمئن باشد و بتواند در سایه آن به حیات اجتماعی تعالی جویانه و کمال‌خواهانه خود و هموعانش برسد. امنیت از یک سو، تمام زوایای زندگی فردی و اجتماعی انسان را دربر گرفته و در سطوح روانی، فرهنگی و اخلاقی و نیز رفتارهای اجتماعی انسان قابل مشاهده و مطالعه است و از سوی دیگر، بر حوزه‌های فردی و اجتماعی تأثیرگذار است (۱۳).

ناامنی اجتماعی

عبارت است از مجموعه حرکت‌های عمدی و تحولات عادی که اطمینان خاطر افراد و انسجام گروه‌های اجتماعی را مخدوش می‌سازد (۱۳).

تعریف مطالعه حاضر از امنیت اجتماعی

امنیت اجتماعی، ریشه دار در ارزش‌های اخلاقی و اعتماد اجتماعی و بخشی مهم و جدایی ناپذیر از امنیت ملی و از شاخص‌های اساسی رفاه انسان‌ها است. رشد جامعه و افراد آن در گرو تأمین این نیاز اساسی است. مجموعه کارگزاران حکومت، مردم و سایر ذینفعان، نسبت به تأمین، حفظ، نگهداشت و استفاده متوازن و عادلانه، از آن در پیمانی ملی و ناگسستگی متحد و متعهد هستند. امنیت اجتماعی پدیده‌ای ادراکی و احساسی در ذهن مردم و حاکمیت است و عدالت اجتماعی، امنیت شغلی و مسکن، مبارزه با مفاسد و انحرافات اجتماعی، نظارت عمومی و امر به معروف و نهی

به اطلاعات و ارتباطات؛ "سلامتی و پایداری و ثبات اکوسیستم"

- دسترسی به فرصت‌ها نظیر "حقوق شخصی"، "انتخاب و آزادی فردی"، "تحمل و ظرفیت‌مدارا و دسترسی به آموزش پیشرفته"

شاخص توسعه انسانی

رویکردی است که بر افراد، فرصت‌ها و انتخاب آنان متمرکز است. در محاسبه این شاخص از مؤلفه‌هایی نظیر "امید به زندگی در بدو تولد"، "سال‌های مورد انتظار برای تحصیل"، "حداقل زمان تحصیل"، "متوسط درآمد ناخالص ملی"، استفاده می‌شود. به عبارتی شاخصی ترکیبی است برای سنجیدن موفقیت در هر کشور، در سه معیار پایه از توسعه انسانی: «زندگی طولانی و سالم»، «دسترسی به دانش و معرفت»، و «سطح زندگی مناسب (اشتغال و بیکاری)» (ویکی‌پدیا). ممکن است طول عمر، دانش و درآمد در کشوری افزایش یابد، در حالی که شاخص توسعه انسانی آن افت داشته باشد. هدف از توسعه انسانی این است که به انسان‌ها کمک کند تا توان فکری و استعداد نهفته خود را بروز دهند. مدیران و کارکنان بخش بهداشت و درمان با نقش کلیدی خود در بهبود شاخص‌های بهداشتی، سهم عمده‌ای در توسعه انسانی، صیانت از سرمایه انسانی و ارتقای جایگاه کشورمان در رتبه بندی جهانی دارند (۸).

گزارش جهانی شادی

گزارش سازمان ملل متحد در باره وضعیت شادکامی در ۱۵۶ کشور دنیا و بر اساس ۶ فاکتور اصلی زیر است:

- درآمد سرانه (سرانه تولید ناخالص داخلی)
 - سال‌های سلامتی در شاخص امید به زندگی
 - حمایت‌های اجتماعی (وجود فردی که بتوان در مواجهه با مشکلات و گرفتاری‌ها به او اتکا کرد)
 - اعتماد و صداقت (میزان ادراک از نبود فساد در دولت و کسب و کارهای تجاری)
 - آزادی ادراک شده در اخذ تصمیمات زندگی و بخشش و گشاده دستی (میزان کمک‌های اهدایی به امور خیریه)
- در مطالعه میکائیلی و همکاران با عنوان "بررسی نقش عوامل اجتماعی-اقتصادی مؤثر بر شادی در جمعیت فعال شهر تهران"، بین انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، میزان درآمد خانوار و سن، با شادی، رابطه مثبت و معناداری مشاهده شد و این متغیرها قادرند ۳۴ درصد از واریانس کل تغییرات شادی را تبیین کنند (۹).

شاخص رفاه لگاتوم (Legatum Prosperity Index)

مؤسسه لگاتوم، شاخصی را به نام شاخص موفقیت لگاتوم برای

رابطه امنیت ملی با امنیت و سلامت اجتماعی

امنیت پایدار با مجموعه پدیده‌های اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی، حفظ محیط زیست، رعایت حقوق مردم و آزادی‌های فردی و امنیت روانی، ارتباط تنگاتنگ دارد. هدف اصلی از رویکرد پایدار به امنیت ملی، امنیت مردم است. اگر امنیت اجتماعی و نماد آن یعنی سلامت اجتماعی به مخاطره افتد، مسائل و مشکلات حادی در روابط اجتماعی عارض خواهد شد. رئوس این مشکلات عبارتند از: احساس ناامنی ذهنی و اجتماعی؛ احساس بی‌اعتمادی (در سطح فردی، اجتماعی، نهادی و سیاسی)؛ کاهش سطح مشارکت‌های اجتماعی و سیاسی؛ افزایش روحیه قانون‌گریزی؛ احساس بی‌هنجاری اجتماعی، سیاسی و حتی اقتصادی و در نهایت احساس بی‌عدالتی (۱۳). ابوالقاسمی معتقد است امنیت پایدار، نوعی امنیت اجتماعی شده فرهنگ محور است که می‌تواند با کمترین هزینه اجتماعی و بیشترین پاداش اجتماعی، به مجموعه‌ای از نیازهای مادی و فرامادی فرد، گروه‌های اجتماعی و حاکمیت پاسخ دهد. این پاسخگویی باید بر اساس مؤلفه‌های اساسی فرهنگ، شامل مبانی نظری هستی‌شناختی و معرفت‌شناختی روشی (شیوه‌های عمل فردی، گروهی و حکومتی) و نمادها و هنجارها صورت گیرد (۱۳). در این دیدگاه امنیت پایدار، از نظر تا عمل، منظومه‌ای به هم پیوسته است که هیچ گسل معرفتی، روشی و هنجاری در آن وجود ندارد.

در نگاه ایجابی، رضایتمندی؛ تعلقات اجتماعی؛ همبستگی و وفاق فرهنگی، اجتماعی؛ قانون‌گرایی و روحیه همکاری مردم با یکدیگر و با حکومت؛ از شاخص‌های اصلی امنیت اجتماعی شده فرهنگ محور است. در این برداشت، سرمایه فرهنگی، مولد سرمایه اجتماعی و سرمایه اجتماعی، مولد امنیت پایدار است (۱۳).

ارزش‌شناختی سلامت و امنیت اجتماعی

تأمل در مبانی هستی‌شناختی، انسان‌شناختی و جامعه‌شناختی، لازمه ارزش‌شناختی مفاهیم امنیت و سلامت و ابعاد مختلف آن است. مبانی جامعه‌شناختی، به نوبه خود در راستای نگرش هستی‌شناسانه و انسان‌شناسانه قرار دارد (۱۴). امام خمینی (ره) جامعه خوب و سالم را، جامعه‌ای می‌داند که در آن شرایط اجتماعی مساعدی برای تربیت افراد مؤمن و با فضیلت فراهم شود و علاوه بر امور مادی، به معنویت و حفظ و گسترش آن در جامعه توجه شود (صحیفه نور، ج ۴: ۲).

معیارهای امنیت و سلامت اجتماعی، در فرمان نامه امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) به مالک بن حارث اشتر

نخعی زمانی که او را به فرمانروایی مصر برگزید

در این منشور بی‌بدیل و ماندگار حکومتی، فرازهای بسیار ارزشمندی در باب اجتماع سالم و امن ارائه شده است:

۱. توصیه به اصلاح اهالی و آبادسازی شهرها

از منکر از مؤلفه‌های ضروری آن طبق اندیشه امام خمینی (ره) است (۱۴). در بعد سلبی آسیب‌های آن عبارتند از: احساس ناامنی ذهنی و اجتماعی، احساس بی‌اعتمادی (در سطح فردی، اجتماعی، نهادی و سیاسی)، کاهش سطح مشارکت‌های اجتماعی و سیاسی، افزایش روحیه قانون‌گریزی و احساس بی‌عدالتی.

ابعاد سلامت اجتماعی

توکل در مطالعه خود لیست جامع و طبقه‌بندی شده‌ای از ابعاد و محورهای سلامت اجتماعی ارائه داده است (۴):

- ابعاد معیشتی - اقتصادی شامل: "دسترسی به مسکن و آب مناسب؛" "توسعه اقتصادی، فقدان فقر و درآمد خوب سرانه؛" "کاهش درصد بیکاری و وضع مطلوب اشتغال" و "محیط کار حامی فرد و خانواده"
- ابعاد اجتماعی شامل: "صلح، امنیت یا احساس امنیت؛" "توزیع مناسب درآمد و عدالت اجتماعی، قومی-نژادی، منطقه‌ای و قضایی؛" "وجود شبکه‌های ارتباطی و حمایتی کافی؛" "توسعه مهارت‌های اجتماعی و مهارت‌های زندگی؛" "مشارکت اجتماعی؛" "رعایت اخلاق اجتماعی؛" "وجود امکانات تفریحی کافی و مناسب" و "دسترسی به سامانه‌های ترابری و حمل و نقل مناسب"
- آسیب‌های اجتماعی شامل: "کاهش میزان تولدهای تک والدی؛" "کاهش نرخ خودکشی؛" "پایین بودن سو مصرف مواد؛" "مهار الکلیسم و سوانح ناشی از آن؛" "کاهش میزان کودک آزاری و سو استفاده از کودکان؛" "کاهش میزان جرم و بزهکاری؛" "کاهش خشونت در رفتارها و مناسبات اجتماعی؛" و "کاهش میزان طلاق"
- ابعاد سلامتی نظیر "کاهش میزان مرگ و میر نوزادان؛" "دسترسی به خدمات سلامت و پوشش فراگیر بیمه؛" "تعداد بیماران روانی تحت مراقبت در مراکز تخصصی"
- ابعاد جمعیتی شامل: "رشد کنترل شده جمعیت؛" "افزایش امید به زندگی؛" "کاهش میزان بارداری و زایمان مادران نوجوان یا بیسواد؛" "کاهش میزان متولدین کم وزن، با تأخیر یا بدون مراقبت‌های پیش از تولد"
- ابعاد آموزشی شامل: "آموزش و پرورش همگانی؛" "کاهش نرخ ترک تحصیل یا عدم ثبت نام در مدرسه؛" "تعداد دانش‌آموختگان دبیرستانی؛" "توسعه دانش و منابع انسانی"
- ابعاد زیست محیطی شامل: "محیط زیست پاک و امن؛" "حکمروایی شایسته و مدیریت توانمند؛" "مصرف مسئولانه منابع که ضامن پایداری درازمدت آن‌ها باشد؛" "محافظت از محیط طبیعی در برابر تهدیدات سلامت و بقای نوع بشر و نیز تهدیدات پایداری زیست بوم؛" "بازسازی محیط آسیب دیده" و ... (۱۵). این بعد در گفتار قبلی در همین نشریه به تفصیل ارائه شده است.

بهرتر و نسبت به تو در طریق عطوفت مایل تر و الفتشان با بیگانه کمتر است. اینان را از خاصان خود در خلوتها و مجالس خویش قرار ده

۱۲. حق گویی و مبارزه با تملق: ... باید از وزارت برگزیدهترینشان نزد تو وزیری باشد که سخن تلخ حق را به تو بیشتر بگوید و نسبت به آنچه که خداوند برای اولیانش خوش ندارد، کمتر تو را یاری دهد، گرچه این برنامه بر علیه میل تو به هر جا که خواهد برسد. به اهل پاکدامنی و صدق پیون، و آنان را آنچنان تعلیم ده که تو را زیاد تعریف نکنند و بیهوده به کاری که انجام نداده‌ای تو را شاد نمایند، که تمجید فراوان ایجاد کبر و نخوت کند و به گردنکشی نزدیک نماید

۱۳. ترویج نیکوکاری: ... نیکوکار و بدکار در برابر یکسان نباشند، که این کار نیکوکار را در انجام کار نیک بی‌رغبت و بدکار را در بدی ترغیب می‌کند، هر کدام را نسبت به کارشان پاداش بخش. آگاه باش که چیزی برای جلب خوشبینی حاکم بر رعیت بهتر از نیکی به آنان و سبک کردن هزینه بر دوش ایشان و اجبار نکردنشان به حقی که حاکم بر آنان ندارد نیست

۱۴. توصیه به خوش‌گمانی: به صورتی باید رفتار کنی که خوش‌گمانی بر رعیت را در کمک همه جانبه به حاکم فراهم آری، که این خوش‌گمانی رنجی طولانی را از تو بر می‌دارد و به خوش‌گمانی تو کسی شایسته‌تر است که از تو احسان دیده و به بدگمانیت کسی سزاوارتر است که از جانب تو به او ناراحتی رسیده

۱۵. ترویج الفت بین مردم و اصلاح جامعه: روشی را (انتخاب کن) که بزرگان امت بر اساس آن رفتار کرده‌اند و به سبب آن در میان مردم الفت برقرار شده و اصلاح جامعه بر پایه آن بوده و شیوه‌ای را که به روش‌های گذشته ضرر می‌زند به وجود نیآور، که پاداش و اجر برای کسی است که روش‌های درست را بر پا کرده و گناه از بین بردن آن روش‌ها بر گردن توست

۱۶. مجالست و مشورت با دانشمندان: ... در استوار ساختن آنچه صلاح کار شهرهایت بر آن است و برپا داشتن آنچه مردم پیش از این به آن مستقیم شده‌اند، با دانشمندان و اندیشمندان زیاد گفتگو کن

۱۷. طبقات ضروری جامعه سالم و امن: آگاه باش که مردم مملکت گروه‌های مختلفند که هر گروه جز به گروه دیگر اصلاح نمی‌شود و با داشتن گروهی از گروه دیگر بی‌نیازی نیست. اینان عبارتند از ارتش حق، نویسندگان عمومی و خصوصی، قاضیان عدل و مأموران انصاف و مدارا و اهل جزیه و مالیات از غیر مسلمان و مسلمان و تاجران و صنعتگران و طبقه پایین از نیازمندان و افتادگان. خداوند سهم هر یک از این طبقات را مقرر فرموده و در کتابش یا سنت پیامبرش صلی الله علیه و آله عهدی محفوظ را بر حد و اندازه واجب آن نزد ما قرار داده است

۱۸. توصیه رعایت ناتوانان: ... و به ناتوانان مهربان، ... سپس از آنان چنان دلجویی کن که پدر و مادر از فرزندشان دلجویی

۲. توصیه به تقوای الهی و مقدم داشتن طاعت خداوند و انجام عمل صالح (به عنوان محبوبترین اندوخته‌ها)

۳. شعار قلبی: توصیه به قرار دادن مهربانی و محبت و لطف به رعیت به عنوان شعار قلب خود

۴. توصیف مردم: رعیت یا برادر دینی تو هستند، یا انسان‌هایی مانند تو، که خطاهایی از آنان سر می‌زند، پس همان‌گونه که علاقه داری خداوند بخشش و چشم‌پوشی را به تو عنایت نماید رعیت را مورد عفو و چشم‌پوشی قرار بده

۵. توصیه به اجتناب از کبر و غرور: هرگاه حکومت برای تو خود بزرگ‌بینی و کبر به وجود آورد، به بزرگی سلطنت خداوند که فوق توست و قدرتی که بر تو دارد و تو را بر خودت آن قدرت و توانایی نیست نظر کن، که این نظر کبر و غرورت را می‌نشاند، و تند و شدت را از تو باز می‌دارد و عقل از دست رفته را به تو باز می‌گرداند

۶. توصیف ستمکار: شخص ستمکار محارب با خداست تا وقتی که از ستم دست بردارد و توبه کند. چیزی در تغییر نعمت خدا و سرعت دادن به عقوبت او قوی‌تر از ستمکاری نیست، که خداوند شنوای دعای ستمدیدگان و در کمین ستمکاران است

۷. محبوبترین اعمال: باید محبوبترین امور نزد تو میانه‌ترین در حق، و همگانی‌ترین در عدالت و جامع‌ترین در خشنودی رعیت باشد، چرا که خشم عموم خشنودی خواص را بی‌نتیجه می‌کند و خشم خواص در برابر خشنودی عموم بی‌اثر است

۸. توصیف خواص: به وقت آسانی و رفاه، احدی از رعیت بر والی پر خرج‌تر و زمان مشکلات کم‌یاری‌تر و هنگام انصاف ناخشنودتر و در خواهش و خواسته با اصرارتر و زمان بخشش کم سپاس‌تر و وقت منع از عطا دیر عذر پذیرتر و در حوادث روزگار بی‌صبرتر از خواص نیست.

۹. توصیف توده مردم: همانا ستون دین و جمعیت مسلمانان و مهیا شدگان برای جنگ با دشمن، توده مردمند، پس باید توجه و میل تو به آنان باشد.

۱۰. توصیه به عیب پوشی: عیوب مردم را بپوشان، تا خداوند عیوب تو را که علاقه داری از مردم پوشیده بماند پرده‌پوشی کند. گره هر کینه‌ای که از مردم به دل داری بگشای و رشته هر انتقامی را قطع کن و در هر چه از دیگران برایت ثابت نشده خود را به غفلت زن، در باور کردن گفتار سخن چینان شتاب مکن، زیرا سخن چین، خائن است گرچه خود را شبیه خیر خواهان نشان دهد.

۱۱. ویژگی مشاوران و خاصان: در امور خود بخیل را وارد مشورت مکن که تو را از بخشش مانع گردد و از تهیدستی می‌ترساند و همچنین با بزدل و ترسو که تو را در اجرای برنامه‌های سست می‌نماید، مشورت مکن و نه با طمع کار که حرص بر اندوختن و ستمگری را در نظرت می‌آراید، ... (مشاوران را) از کسانی (انتخاب کن) که اهل ستم را در ستمکاری و گناهکاران را در گناهشان یاری نکرده است. هزینه اینان بر تو سبکتر و همکاریشان

کرده‌اند. برای ملاقات با نیازمندان از جانب خود وقتی را برای آنان که به شخص تو نیازمندند قرار ده و در آن وقت وجود خود را برای آنان از هر کاری فارغ کن

رهنمودهای مقام معظم رهبری در امنیت و سلامت اجتماعی

در نگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی، حضرت آیت‌الله امام خامنه‌ای، محیط زیست و حفظ و صیانت آن مسئله‌ای حیاتی و برگرفته از تعالیم اسلام است. معظم‌له این مسئله را یک «وظیفه حاکمیتی» می‌داند. در این دیدگاه، هدف متعالی اسلام، برخورداری ساختن همه نسل‌ها از نعمت‌های الهی و ایجاد جامعه‌ای سالم و به دور از فاصله طبقاتی و مستعد برای رشد و شکوفایی است و الزامات شرعی، برای حفظ تعادل و توازن در استفاده از مواهب طبیعی، با پرهیز از زیاده‌روی و تعبد به عدم اضرار به غیر را، فراهم آورده است. گزیده‌ای از محورهای اصلی دیدگاه معظم‌له به شرح زیر و به‌طور خلاصه ارائه می‌شود:

- نادیده گرفتن محیط طبیعی زیست انسان، نتیجه طغیان، خودبینی و خودخواهی در مقابل طبیعت است (۱۳۸۵/۰۷/۲۱)
- منابع طبیعی ثروت‌های ملی و متعلق به ملت‌ها است؛ آن‌ها هم نه ملت‌ها در یک نسل؛ بلکه در طول تاریخشان (۱۳۸۹/۱۲/۱۷)
- تخریب محیط زیست، از آن چیزهایی است که ضربه‌اش را یک ملت، یک منطقه جغرافیایی، گاهی همه دنیا در وقتی احساس می‌کنند که دیگر قابل جبران نیست (۱۳۸۹/۰۱/۰۹)

اشاره‌ای به مطالعات اخیر در رابطه امنیت پایدار ملی با بُعد اجتماعی سلامت

در بررسی رابطه امنیت اجتماعی و امنیت پایدار ملی با بُعد اجتماعی سلامت، مطالعات ارزشمندی انجام شده است. پسندیده موقعیت‌های سلامت اجتماعی در منابع اسلامی را مطالعه و مفاهیم سلامت اجتماعی را به شرح زیر ارائه داده است (۱۶):

- حرمت (حریم) اجتماعی
- تعاون اجتماعی، مواسات اجتماعی، انصاف اجتماعی، ایثار اجتماعی، دل‌رحمی (رحمت) اجتماعی
- خیرخواهی اجتماعی (نصیحت)، واداری و بازداری اجتماعی
- قدردانی اجتماعی؛ «گذشت اجتماعی، بردباری اجتماعی
- فروتنی اجتماعی؛ «محبت اجتماعی، الفت اجتماعی، رحمت اجتماعی، اخوت اجتماعی، خانواده اجتماعی
- وفاداری اجتماعی، صداقت و امانت داری
- آداب اجتماعی، حسن خلق
- سرور و شادی اجتماعی
- سایر مفاهیم: منزلت؛ الفت؛ اخوت؛ خانواده؛ خوش اخلاقی؛ امانت داری ...

می‌نمایند و نباید چیزی که آنان را به‌وسیله آن نیرومند می‌سازی در دیدات بزرگ آید و لطفی که نسبت به ایشان متعهد شده‌ای کوچک شماری گر چه کوچک باشد، زیرا لطف تو آنان را نسبت به تو خیر خواه و خوش گمان می‌نماید. از بررسی امور ناچیز آنان به امید بررسی کارهای بزرگشان چشم‌پوش، که نیکی اندک تو جایی دارد که از آن بهره‌مند می‌گردند و برای احسان بزرگ تو نیز موقفی است که از آن بی‌نیاز نیستند

۱۹. توصیه به عدالت: برترین چیزی که موجب چشم‌روشنی زمامداران می‌شود برقراری عدالت در شهرها و ظهور دوستی و محبت رعیت است. و دوستی رعیت آشکار نشود مگر به سلامت دل آنان و خیر خواهی ایشان درست و راست نگردد جز آنکه زمامداران خود را حمایت نمایند و حکومت حاکمان را بر خود سنگین‌نشانند و توقع به پایان رسیدن زمان حکومتشان را نداشته باشند. پس آرزوهای رعیت را بر آور و نیکو ستودن آنان را پیوسته دار و رنج و زحمت و کوشش و ابتلای صاحبان فعالیت را در نظر داشته باش، ... قضاوت قاضی را هر چه بیشتر بررسی کن، ... در زمینه انتخاب قاضی از هر جهت دقت کن دقتی بلیغ و رسا

۲۰. سفارش ویژه فرودستان: خدا را در طبقه پایین اجتماع، از آنان که راه چاره ندارند و از کار افتادگان و نیازمندان و دچارشدگان به زیان و سختی و صاحبان امراضی که از پا در آمده‌اند، در میان اینان کسانی هستند که روی سؤال و اظهار حاجت دارند و کسانی که عفت نفسشان مانع از سؤال است. بنابراین آنچه را که خداوند در مورد آنان از حفظ حقوق از تو خواسته به حفظ آن پرداز، نصیبی از بیت المال که در اختیار توسست و سهمی از غلات خالصه جات اسلامی را در هر منطقه برای آنان قرار ده، که برای دورترین آن‌ها همان سهمی است که برای نزدیکترین آنان است، در هر صورت رعایت حق هر یک از آنان از تو خواسته شده، پس نشاط و فرو رفتن در نعمت تو را از توجه به آنان باز ندارد، چه اینکه از بی‌توجهی به امور کوچک آنان به بهانه پرداختن به کارهای زیاد و مهم معذور نیستی، از اندیشه‌ات در امور ایشان دریغ مکن، و رخ از آنان برمتاب، نسبت به امور نیازمندان و محتاجانی که به تو دسترسی ندارند، از آنان که دیده‌ها خوارشان می‌شمارد و مردم تحقیرشان می‌کنند کنجکاو کن، برای به عهده گرفتن امور اینان انسانی مورد اعتماد خود را که خدا ترس و فروتن است مهیا کن، تا وضع آنان را به تو خبر دهد. سپس با آنان به صورتی عمل کن که به وقت لقاء حق عذرت پذیرفته شود، زیرا اینان در میان رعیت از همه به دادگری و انصاف نیازمندترند، و در ادای حق همگان باید چنان باشی که عذرت نزد خداوند قبول شود. به اوضاع یتیمان و سالخورده‌گان که راه چاره‌ای ندارند و خود را در معرض سؤال از مردم قرار نداده‌اند رسیدگی کن. آنچه سفارش کردم بر حاکمان سنگین است، البته همه حق سنگین است و گاهی خداوند آن را بر اقوامی سبک می‌کند که خواهان عاقبت به خیری هستند و خود را به صبر و استقامت واداشته و به صدق آنچه خداوند به آن وعده داده اعتماد

این مفاهیم سلامت اجتماعی در ده موقعیت اجتماعی

زمینه بروز می‌یابند:

- داشته‌های دیگران (مال، جان، ایمان، آبرو)
- نیازمندی، وضع و محرومیت دیگران
- سرنوشت دیگران
- خوبی دریافت‌شده از دیگران
- بدی دریافت‌شده از دیگران
- منزلت خود در مقایسه با دیگران
- عواطف بین فردی در رابطه با دیگران
- پیمان‌ها و قراردادهای اجتماعی
- شکل و قالب ارتباط با دیگران
- هیجان در ارتباط با دیگران

وی نتیجه گرفته است که با تمرکز بر این ده موقعیت و برنامه‌ریزی متمرکز بر کنش فردی، واکنش به رفتار دیگران و تنظیم رفتار درباره اصل تعامل، می‌توان سلامت اجتماعی را ارتقا داد.

سام آرام، امنیت اجتماعی را یک نیاز پایه‌ای بسیار مهم و تحقق آن را مرهون برقراری سلامت اجتماعی بین افراد جامعه، به دلیل سهولت مشارکت اجتماعی و افزایش اعتماد اجتماعی، دانسته است (۱۷). فاتحی راهبردهای اجتماعی و فرهنگی امنیت پایدار با تأکید بر گفتمان انقلاب اسلامی را بررسی و دو راهبرد کلیدی برای جامعه فعلی ایران پیشنهاد نموده است، یکی، "مردم محوری" و دیگری، "طرفیت سازی" (۱۳). سایر راهبردهای پیشنهادی آن مطالعه عبارتند از:

- تولید و بازتولید مستمر و فزاینده فرهنگ امنیت میان لایه‌های گوناگون اجتماعی
 - تولید و بازتولید مستمر و فزاینده فرایندهای نظم اجتماعی از طریق جامعه‌پذیری و فرهنگ‌پذیری
 - تولید و بازتولید مستمر و فزاینده در فرایندهای مرتبط با ایجاد وحدت رویه و عدم برخوردهای سلیقه‌ای دستگاه‌های مسئول با آسیب‌ها و جرایم حوزه امنیت اجتماعی
 - تقویت و اقتداربخشی به نهادها و سازمان‌های نظامی، انتظامی و قضایی مسئول در حوزه امنیت عمومی که مسئول حفظ جان، مال و نوامیس اعضای جامعه هستند
 - تقویت و اقتداربخشی به نهادها و سازمان‌های نظامی، انتظامی و قضایی مسئول در حوزه امنیت اجتماعی، که مسئول حفظ ارزش‌های حیاتی و اساسی جامعه هستند
- دکتر حسین ملک افشلی و همکار، شاخص‌های عدالت در سلامت و تعیین‌کننده‌های اجتماعی آن را بررسی و معتقد است رسیدن به هدف سلامت برای همه یا پوشش همگانی سلامت، بدون تحقق عدالت در سلامت، میسر نیست. عدالت در سلامت به معنی کاهش یا حذف آن دسته از نابرابری‌های سلامت است که قابل‌اجتناب می‌باشند و در واقع این عوامل در بین اقشار جامعه به‌صورت ناعادلانه توزیع شده‌اند. مهمترین این عوامل عبارتند از:

فقر، تبعیض، نداشتن شغل مناسب، نداشتن درآمد کافی، بی‌سوادی و کم‌سوادی، نداشتن مسکن و محل کار مناسب، عدم برخورداری از محیط زیست پاک و ایمن، عدم برخورداری از خدمات سلامت کارآمد و قابل تحمل از نظر هزینه، عدم مراعات اخلاق حرفه‌ای و اسلامی و پاسخگویی در فرآیند دریافت خدمات سلامت، حکمرانی نامناسب در نظام سلامت، عدم برخورداری از امنیت و ایمنی غذایی، عدم برخورداری از حمایت‌های اجتماعی و عدم برخورداری از امکان استفاده از حمل و نقل مناسب. وی نتیجه گرفته است که تأمین عدالت در سلامت با بکارگیری اصول مراقبت‌های اولیه سلامت، یعنی تکنولوژی مناسب، مشارکت مردم و همکاری بین بخشی، همراه با شاخص‌های حساس به عدالت، معتبر، عملی و به روز و بالاخره تعهد سیاسی و اقدام همگان برای رفع بی‌عدالتی، میسر است (۱۸).

مؤلفه‌های مرتبط با جمعیت در امنیت ملی و سلامت اجتماعی

جمعیت سالم، عالم و برخوردار از فرهنگ، هنر و تفریح، از مؤلفه‌های قدرت ملی است. رابطه جمعیت و امنیت ملی یک رابطه دوسویه و متقابل است. تغییرات جمعیتی با تأثیرگذاری بر مسائل فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی، تأثیر تعیین‌کننده‌ای بر امنیت ملی دارد. الگوی تراکم و توزیع جغرافیایی جمعیت، ترکیب سنی و ساختار جمعیتی، نسبت قومیتی و مذهبی در شهرهای مختلف، مرزنشینی و مرکز نشینی، مهاجرت‌های داخلی و خارجی، ازجمله مؤلفه‌هایی هستند که مفاهیم راهبردی جمعیت و امنیت ملی را به یکدیگر گره زده است. در مطالعه خرمشاد و همکاران، متغیرهای کمی رشد جمعیت، ترکیب دینی و مذهبی، قومی و زبانی جمعیت و متغیرهای کیفی تغییرات جمعیتی در حوزه نخبگان، بصیرت و ارزش‌های فرهنگی جمعیت، به‌ترتیب بیشترین تأثیر را بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران در بر داشته است (۱۹). افزایش جمعیت، روحیه اعتماد به نفس ملی را تقویت و عامل تعیین‌کننده قدرت ملی است و رشد منفی جمعیت قدرت ملی را به مخاطره می‌اندازد. علیی‌رابطه بین جمعیت و اقتدار سیاسی، اقتصادی و ملی را بررسی و چالش‌های ناشی از میزان باروری زیر حد جانشینی و پیر شدن جمعیت، ناشی از سیاست‌های نادرست باروری و کنترل جمعیت را یادآوری نموده است (۲۰).

زندگی سالم و امن انسان وابسته به محیط زیست است. رشد جمعیت، توسعه شهرنشینی، تحولات صنعتی، تغییرات الگوهای مصرف، مشکلات اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی و پیامدهایی مانند "تخریب محیط زیست"، "محرومیت‌های آموزشی و فرهنگی"، "فقر، بیکاری، حاشیه نشینی و سایر مشکلات اجتماعی" و "مشکلات اقتصادی" را به‌دنبال دارد. آموزش و ارتقای سواد سلامت زیست محیطی، استفاده صحیح از منابع آبی، مصرف منابع بیولوژیکی زمین، برای پایداری و حفاظت از محیط زیست، آمایش

- کلیه مخاطراتی که در روابط گرم، عاطفی، صمیمی و محبت‌آمیز خانواده اختلال ایجاد نماید و احساس نزدیکی و همدلی میان آنان را از بین ببرد
- نابرابری‌های اجتماعی و بی‌عدالتی و موانع پرورش استعدادها و شکوفایی خلاقیت‌ها، اختلافات، تفاوت‌ها و ناهمگونی‌ها
- آسیب‌هایی نظیر میزان جرم و جنایت، فروپاشی خانواده، مصرف مواد مخدر، خودکشی، فرار از پرداخت مالیات و ...
- تنش‌ها و اختلافات فرقه‌ای و قومی
- مناقشات در مسئله تقسیم آب
- تأثیر خشونت‌های فرقه‌ای در کشورهای همسایه بر امنیت شهرهای مرزی (۲۲)
- قاچاق کالا و مواد مخدر
- تهاجم فرهنگی از طریق شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان
- ناامنی مرزی و مهاجرت غیرقانونی
- فقر و محرومیت شدید مناطق مرزی
- تروریسم و فعالیت گروهک‌های وابسته به خارج از مرزها
- آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی (نظیر ناامنی در محتوا؛ برقراری ارتباط غیرمفید؛ حضور بی‌مورد و نامناسب در فضای مجازی؛ کلاهبرداری و سوءاستفاده‌های مالی؛ قرارگیری در معرض شایعات) (۲۳)
- بحران‌افزایی رسانه‌های بیگانه

تهدیدات سلامت و امنیت اجتماعی در جنگ‌ها

جنگ آثار سو بر محیط زیست دارد، از این رو به جاست که قواعد و مقررات حقوق بشر دوستانه در اسلام و همچنین قانون و مقرراتی که در کنوانسیون‌های بین‌المللی آمده مورد احترام قرار گیرد.

ابعاد زیست محیطی امنیت و سلامت اجتماعی

۱. افزایش مداخلات بهره‌کشانه انسان از بنیادهای زیستی
۲. تشدید فقر،
۳. رشد جمعیت
۴. امنیت غذایی
۵. گرمایش جهانی
۶. تغییر اقلیم جهانی و نابودی سازماندهی زیست کره (کاهش لایه ازن، تغییرات آب و هوایی، جنگل زدایی، بالا آمدن سطح دریاها، نابودی سازه‌های کرانه‌ای، خشکیدن تالاب‌ها و رودها، ذوب یخ زارهای قطبی، تندبادها و سیلاب‌ها، نابودی زیستگاه‌ها و کشتزارها و ...)
۷. فروسایي محیطی
۸. پناهندگان زیست محیطی
۹. نابودی تنوع زیستی
۱۰. آلودگی هوا

سرزمین با رویکرد کنترل نابسامانی‌های استفاده از سرزمین (فرسایش خاک، تخریب جنگل‌ها، بیابان‌زایی، کاهش منابع آب شیرین، شور شدن خاک‌ها و ...) برای امنیت و سلامت محیط زیست لازم است (سازمان حفاظت محیط زیست: جمعیت و اثر آن بر محیط زیست؛ ۱۳۸۷).

سایر مؤلفه‌های امنیت و سلامت اجتماعی

- رابطه امنیت اجتماعی با عدالت: مقدم بر همه امور در جامعه اسلامی، عدالت است. این ویژگی در نظام اسلامی شامل تمام احکام الهی، رعایت حق و قسط و مسئولیت متقابل حکومت و ملت و انصاف و شفقت بر خلق و مانند این‌ها می‌باشد
- امنیت اجتماعی و نهاد اجتماعی خانواده: یکی از موارد اهتمام به پدیده امنیت اجتماعی در سطح جامعه، ارتباط تنگاتنگ این مسئله با نهاد اجتماعی خانواده است (حفظ حریم زندگی خانوادگی از خطرات و تهدیدات، همچنین ارتقای سطح زندگی خانوادگی با اتخاذ تدابیری جهت کسب فرصت‌های زندگی ...) (۲۱)
- مؤلفه‌های زیست محیطی: «فروسایي محیطی و کشمکش بر سر منابع طبیعی، محیط زیست»، «فشارهای زیست محیطی که مرزهای ملی را در می‌نوردند»، «جا به جایی مرز آبریزها، اکوسیستم‌ها»، «مهاجرت، بیماری‌های خطرناک و آسیب‌های محیط زیستی»، «زلزله، طاعون، طوفان، امواج سهمگین، سیل و خشکسالی»، «تأثیر تخریب محیط زیست بر سلامتی و اقتصاد جوامع» و ...
- عوامل اجتماعی موثر بر سلامت: «شرایط اجتماعی، اقتصادی که باعث بیماری می‌شود»، «میزان درآمد، سطح تحصیلات، شغل، تغذیه، طبقه اجتماعی»، «مسائل اجتماعی نظیر فقر، بیکاری و بی‌سوادی»، «محل اقامت (تفاوت بین شهر و روستا، گروه‌های منطقه‌ای، پایتخت در مقابل سایر مناطق) و بخش‌های دیگر شهرها»، «فرهنگ و ارزش‌ها»، «سرمایه اجتماعی» و ...
- فضای فکری و اجتماعی لازم برای طرح مسائل اجتماعی و گفتگو و تبادل اندیشه، به‌صورت آزادانه، خردمندانه و به دور از هر نوع سلطه
- سرمایه اجتماعی، امنیت اجتماعی، نشاط اجتماعی، کیفیت زندگی و رضایت از زندگی، سطح مدارا و تحمل اجتماعی، انسجام اجتماعی، پذیرش اجتماعی، مشارکت اجتماعی، شکوفایی اجتماعی همبستگی اجتماعی

نمونه‌هایی از عوامل تهدیدکننده امنیت و سلامت اجتماعی

فقدان امنیت اجتماعی یا هر نوع امنیتی در سطح داخلی و بین‌المللی، باعث می‌شود که به کل امنیت صدمه وارد گردد.

- تفهیم و قبول معنای گسترده از امنیت به گونه‌ای که تهدیدات سلامت و امنیت اجتماعی را نیز در برگیرد
 - ارتقای ابعاد دینی و آموزه‌های قرآنی در سبک زندگی شهروندان
 - ترویج و تقویت تعاملات سازنده انسانی، اجتماعی و سلامتی بین شهروندان
 - تقویت برنامه‌ریزی‌های مدیریتی و امنیتی در راستای انسجام و پایداری اجتماعی شهروندان جامعه، نسبت به فرهنگ بومی و هویتی
 - ارتقای فرهنگ، دانش و سواد سلامت افراد جامعه
 - احترام به ارزش‌ها و آداب و رسوم فرهنگی و هویتی
 - عدالت اجتماعی، رفاه و تامین آسایش اجتماعی، روانی و اقتصادی
 - توجه به خلاقیت‌ها و حمایت از استعدادها، شکوفای شهروندان، خاصه جوانان
 - تأمین، نگهداشت، ارتقا و پاسداشت سرمایه‌های ارزشی و فرهنگی
 - ارتقای میزان مشارکت پایدار شهروندان
 - ارتباط تنگاتنگ نهاد اجتماعی خانواده با نهادهای حاکمیتی و اجتماعی و پیشگیری از انواع آسیب‌های روانی، اجتماعی، عاطفی، اقتصادی و فرهنگی در بین خانواده‌ها
 - ترغیب و تشویق مشارکت پایدار شهروندان در راستای تأمین، نگهداشت و ارتقای سلامت و امنیت اجتماعی
- تضاد منافع:** بدین وسیله نویسندگان تصریح می‌نمایند که هیچ‌گونه تضاد منافی در مطالعه حاضر وجود ندارد.

۱۱. کمبود و آلودگی منابع آب، بویژه آب‌های زیرزمینی و روزمینی
۱۲. آلودگی اقیانوس‌ها در اثر مداخلات صنعتی
۱۳. ایمنی هسته‌ای، فرسایش خاک

بحث و نتیجه‌گیری

سلامت اجتماعی با امنیت اجتماعی و به تبعیت از آن، امنیت ملی و پایداری آن مرتبط است. از سازوکارهای ارتقای آن پیشرفت اجتماعی و حرکت جامعه به سوی کمال بر اساس مؤلفه‌های انسان‌محوری، دنیامحوری و علم‌محوری است. لازمه پیشرفت اجتماعی ایجاد فضایی است که ضرورت احساس با ارزش بودن و مشارکت داشتن در محیط کار را القا کند. اما مهم‌تر و گسترده‌تر از این، توجه جدی به نظام توزیع عادلانه موهبت‌های اقتصادی و اجتماعی است که علاوه بر افزایش سطح بهروزی انسان‌ها، به کاهش جدی آسیب‌های اجتماعی نیز کمک می‌کند (۲۴).

هیچ عنصری برای پیشرفت و توسعه یک جامعه و همچنین شکوفایی استعدادها، مهم‌تر از عنصر امنیت و تأمین آرامش در جامعه نمی‌باشد. امنیت اجتماعی به معنای تمهید فضا و ابزارهای لازم برای ابراز وجود و طرح نظر گروه‌های مختلف اجتماعی از قبیل زنان، جوانان، اقوام و اقلیت‌ها، هنگامی موثر و مطرح است که به‌عنوان یک امر گریزناپذیر با یک ارزش پذیرفته شود. امنیت اجتماعی مورد نظر، اطمینان خاطر جامعه در قبال تحولات عادی و تحرکات عمدی معطوف به سلامت و هویت خود است.

مهم‌ترین و اولویت‌دارترین موضوعات امنیت و سلامت اجتماعی عبارتند از:

منابع

1. Edrisi A, Sheykhdadzadeh L, Bozorgari M. Religions rules and institution have huge responsibility in improvig cultural and moral standards of the society. Journal of Medical Council of Iran. 2016;34(3):215-32. [In Persian]
2. Beheshti SS, Moradi R, Khalili Dare Bang R. Sociological Explanation of the Relationship Between Social Security Sense and Social Health. Journal of School of Public Health and Institute of Public Health Research. 2020;18(2):173-88. [In Persian]
3. Sharbatian MH, Imani N. A sociological analysis of social health of youth and factors affecting it (case study: 18-to 30-year-old citizens of qaen city). Journal of Applied Sociology. 2018;29(1):167-88. doi:10.22108/JAS.2017.75233.0
4. Tavakol M. Social Health: Dimensions, components, and indicators in Iranian and world studies. Journal of Bioethics. 2015;4(14):115-35. [In Persian]
5. Rafiei H. Social health: which concept? Which dimensions?. Humanities Development Audit Secretariat, 2012. [In Persian]
6. Afgheh SM, Farazmand H, karobi R, Mallhagh Fard M. Quality of Life Index in the Provinces of Iran

- (2003–2009). 2013;5(17):105-30. [In Persian] doi:10.22054/QJSD.2013.3227
7. Jafarzadeh Dashbalagh D, Nasrollahzadeh MJ. Assessing social health in Iran and the world and presenting a multi-layered strategic model for achieving social health with emphasis on effective foundations and infrastructure. Journal of Iranian Social Development Studies. 2021;13(3):33-52.
8. Asefzadeh S, Piri Z. The concepts of human development and human development index trend in Iran. Iranian South Medical Journal. 2005;7(2):190-7. [In Persian]
9. Mikaeili J, Khorsandi M, Homayouni FS. Investigating the role of socio-economic factors affecting happiness (Case study of the active population of Tehran). Journal of Social Work. 2017;4(12):1-41. [In Persian]
10. Tarzi T, Yousef Beigi MH. A survey of the legatum success index in 2014 and a comparison of the situation in Iran with other countries. Office of Social Welfare Studies; 2015. https://karafarini.mcls.gov.ir/icm_content/media/article/20_orig_0.pdf
11. Habibzadeh Q. Dimensions of security from the perspective of Imam Khamenei. National Security.

- 2019;9(31):7-32. [In Persian]
12. Ebrahimi M. Sociological analysis of social health of factors affecting community security. The 3th International Conference on Psychology, Educational Sciences and Social Studies; 2020. [In Persian]
13. Fatehi A. Social and cultural strategies of sustainable security with emphasis on the discourse of the Islamic Revolution. Journal of Security Horizons. 2012;5(15):101-18. [In Persian]
14. Darvishi F. Main aspects of security in Imam Khomeini's views and thinking. Strategic Studies Quarterly. 2010;13(49):55-82. [In Persian]
15. Asadi Karam R. Environmental effects on general health. The 2nd National Conference on Lifestyle and Health; 2018. [In Persian]
16. Pasandideh A. Social Health Situation in the Islamic Sources. Iranian Journal of Culture and Health Promotion. 2021;5(2):237-46. [In Persian]
17. Samaram E. Community-oriented policing and social health. Journal of Social Order. 2009;1(1):9-29. [In Persian]
18. Malekafzali H, Malekafzali B. Indicators of Equity in Health and its Social Determinants. Iranian Journal of Culture and Health Promotion. 2020;4(2):141-54. [In Persian]
19. Khoramshad MB, Aqa Mohammadi M, Babaiee S. Population Variables Effective in the Islamic Republic of Iran's National Security. Strategic Management Studies of National Defence Studies. 2019;9(36):34-7. [In Persian]
20. Aliee M. The role of population and population policies in strengthening the internal structure of power of the Islamic Republic of Iran. Journal of Security Horizons. 2015;8(28):107-34. [In Persian]
21. Chalbi M. Sociology of order: description and theoretical analysis of social order. Fourth edition. Tehran: Ney Publication, 2007. [In Persian]
22. Koochi K, Abbaszadeh M, Rahbar M, Negarestan Farrokhi M. Factors threatening and strengthening social and cultural security in border cities. National Conference on Border Cities and Security; Challenges and approaches, 2012. [In Persian]
23. Social Network Pathology: Family Security in Cyberspace. IRIB News Agency. News ID: 1343990. [In Persian]
24. Pourreza A. Basis and Concepts of Social Progress. Iranian Journal of Culture and Health Promotion. 2021;5(3):326-33. [In Persian]